

Franzobel
KAFKA

ÖSTERREICHISCHES
GENERALKONSULAT
KRAKAU

AUSTRIACKI
KONSULAT GENERALNY
W KRAKOWIE

Sponsor spektaklu:

Powszechny
Bank Kredytowy

Główny sponsor
teatru:

PHILIP MORRIS POLAND

Teatr Ludowy
Scena Pod Ratuszem
Rynek Główny 1

Franzobel

KAFKA

Tłum. Sława Lisiecka

Prapremiera polska: 7 kwietnia 2001

Dla Ewy

1 ■ Bezsenna
noc z powodu
Kafki.

2. Ktoś, kto stykał się z Kafką, nie dostrzegłby w nim żadnego śladu obciążeń spowodowanych urazami mrocznych przeżyć młodości, żadnego śladu dekadencji, snobizmu, które wydawałyby się łatwym wyjściem z takiego stanu przygnębienia, żadnych śladów załamania psychicznego, zgryzoty.

3. Przez kilka lat obcowiałem z Kafką nie wiedząc, że pisze.

4. Nie będę udawał fałszywej skromności i wyznam otwarcie: Kafka czuł się równie wzbogacony przez mnie, jak ja przez niego. Moja inicjatywa i energia były chyba tymi cechami, które szczególnie go we mnie pociągały. W istocie nie byłem wcale takim niefrasobliwym śmiałkiem, jak mu się to może wydawało. Gdybym pisał teraz moją własną biografię, potrafiłbym to szeroko uzasadnić i udokumentować. Tutaj wystarczy stwierdzenie, że w po równaniu z Kafką byłem rzeczywiście śmiałkiem.

5. Przyznanie nagrody Fontanego (październik 1915) stanowiło słabą pociechę pośród trapiących go cierpień. Przyjął ją z pewną satysfakcją.

Hermann Kafka

Urodził się w 1852 roku w Wossek, małej wiosce w południowych Czechach. Rodzina Hermanna żyła w bardzo skromnych warunkach, tym bardziej zadziwia jego staranne wykształcenie. Wówczas w Wossek istniała jeszcze szkoła żydowska, w której Hermann Kafka nauczył się czytać i pisać po niemiecku. Mając 14 lat zaczął pracować jako wędrowny

sprzedawca (handlował guzikami, nićmi, sznurowadłami). Po odbyciu służby wojskowej osiedlił się w Pradze, gdzie parę lat później założył sklep z galanterią dzięki majątkowi swej narzeczonej Julii Löwy, córki zasobnego właściciela gorzelni.

Hermann Kafka wciąż wypominał dzieciom swoją trudną młodość. Dla niego najważniejszym celem w życiu było zdobycie społecznego uznania, które można było osiągnąć jedynie należąc do wąskiej grupy niemieckiej elity. Dlatego też wszystkie dzieci posłano do niemieckich

szkół. Cenił przede wszystkim silną wolę i obrotność. Bezwzględny, pewny siebie, zarozumiały, nie znosił sprzeciwu, przy każdej okazji: „W domu, a zwłaszcza w sklepie sypały się wokół mnie obelgi na innych w takich ilościach, że niekiedy wprost oszalały mnie, małego chłopca.” - napisał Kafka.

„W Twoim fotelu rządziłeś światem. Twoje zdanie było słuszne, każde inne obłudne, przesadzone, wariackie, nienormalne.” Hermann chciał widzieć w synu swoje własne odbicie, dziedzica swojej

energii i zapobiegliwości. Nie zgodził się, żeby syn studiował filozofię. Franz, jak wiadomo, nie przejął po ojcu ani woli życia i odnoszenia sukcesów, ani żyłki do interesów. Hermann Kafka zmarł w 1931.

Julia Löwy

Urodziła się w 1856 roku w Bad Pödebrad. Pochodziła z zamożnej rodziny żydowsko-niemieckiej, która wywodziła się z patrycjatu o dużych tradycjach kulturalnych. Jej matka zmarła w wieku 28 lat na tyfus osierocając 3-letnią Julię i jej trzech braci. Rok później ojciec Julii ponownie się ożenił i rodzina powiększyła się o kolejnych dwóch synów.

-
6. „Pisanie jako forma modlitwy“, głosi zapis w dzienniku. Franz postulował więc, gdy szło o znalezienie zajęcia zarobkowego: Posada nie powinna mieć nic wspólnego z literaturą; byłoby to w jego oczach zhańbieniem twórczości pisarskiej. Zajęcie zarobkowe i pisarstwo powinny być od siebie ostro oddzielone.

Kawka

Coloeus monedula

Jest mniejsza od wrony (długość ciała 32 cm), upierzenie ma szaro-czarne, jaśniejsze na karku i po bokach szyi. Wydaje charakterystyczny głos: „kau-kau” — stąd właśnie jej nazwa. Rozpowszechniona jest licznie w całym kraju. Gnieździ się w skalach, ruinach, starych wieżach i w dziuplach. Chętnie towarzyszy gawronom i przy okazji gniazduje w ich koloniach.

Gniazdo buduje niestarannie z chrustu, siana itp. Samica składa w nim 4 do 6 niebieskozielonych jaj z ciemnymi plamami. Wylęgle młode karmi głównie owadami i robakami. Potrafi bardzo odważnie bronić swej rodziny, atakując intruza i obrzucając go suchymi odchodami. Kawki żywią się owadami i ich larwami, ślimakami i drobnymi gryzoniami. Lubią również jagody i owoce, młode pędy roślin i nasiona. Chociaż czasem porywają pisklęta i wypijają jaja, zaliczamy je do ptaków pożytecznych. Gniazdujące u nas kawki na jesieni odlatują na zachód, a do nas przylatują na zimowanie kawki ze wschodu.

7. Nigdy w życiu nie byłem już potem tak pogodny jak w czasie owych urlopów spędzanych z Kafką. Wszystkie troski, wszystkie przykrości pozostawialiśmy w Pradze. Stawaliśmy się rozbawionymi dziećmi, przychodziły nam do głowy przezbawne i najdziwniejsze pomysły - było to wielkie szczęście przebywać w bliskości Kafki i napawać się celnością jego żywej myśli (nawet jego hipochondria miała w sobie coś dowcipnego i fascynującego).

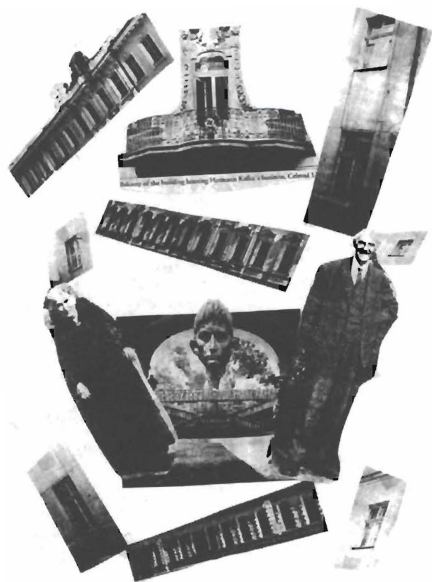
Ojciec Julii sprzedał dom i interes rodziców żony i przeniósł się do Pragi. Julię od 4-go roku życia wychowywali macocha i ojciec. Zmarła w 1934. Była kobietą łagodnego usposobienia i anielskiej dobroci. Franz Kafka właśnie po matce odziedziczył większość cech charakteru: wrażliwość, poczucie sprawiedliwości i niepokój. Szczególnie uwidoczniło się to w jego lękliwej skromności i trudnościach w nawiązywaniu kontaktów. W „Liście do Ojca” Kafka napisał o matce:

„Trzeba zachować w pamięci,
jak męczące i do ostatnich
granic wyczerpujące było
stanowisko matki w rodzinie.
Harowała w sklepie, w domu,
podwójnie boleśnie przeżywała
wszystkie choroby w rodzinie,
ale uwieńczeniem wszystkiego
było to, co cierpiała
pośrednicząc między nami
a Tobą. (...)
Matka odegrała nieświadomie
rolę naganiacza w łowach.”

Rodzeństwo Franza Kafki:

Georg (urodzony w 1885,
zmarł 15 miesięcy później)
Heinrich (urodzony w 1887,
zmarł 6 miesięcy później)
Gabriele, zwana Elli
(1889-1941 zginęła w obozie
koncentracyjnym w Niemczech)
Valerie, zwana Valli
(1890-1942 zginęła w obozie
koncentracyjnym w Niemczech).

Dr Franz Kafka

3.VII.1883 - 2.VI.1924

Ottilie,

zwana Ottla

(1892-1943 w Oświęcimiu).

Najmłodsza siostra Franza Kafki,
z którą był szczególnie związany.

Osobowość niezależna i oryginalna.

Wbrew ojcu próbowała zdobyć
wykształcenie rolnicze mając w planach
osiedlenie się w Palestynie.

Przez rok zarządzała majątkiem w Zúrau,

gdzie od września 1917 do marca 1918
mieszkał również Kafka.

Jej mąż - Czech i katolik - Josef David
był prawnikiem. Ottla urodziła dwie córki -
Verę i Helenę.

Zginęła tragicznie w obozie
koncentracyjnym w Oświęcimiu,
do którego pojechała jako
opiekunka razem z transportem dzieci.

Felice Bauer

Urodziła się 18 listopada 1887 roku w Neustadt [obecnie Prudnik] na Górnym Śląsku.

Miała czworo rodzeństwa - siostry: Elżbietę (Elsę), Ernę, Antoninę (Toni) i brata Ferdynanda (Ferry).

Ojciec rodem z Wiednia poślubił córkę farbiarza zamieszkałego w Neustadt.

W roku 1899, kiedy Felicja miała 12 lat, rodzina przeniosła się do Berlina.

W Listopadzie 1914 zmarł ojciec Felicji. We wrześniu 1916 Felicja, zachęcona do tego przez Kafkę, zgłosiła się jako wolontariuszka do pracy w berlińskim Ognisku Żydowskim, centrum opieki nad Żydami. Do jego inicjatorów należeli Max Brod, Martin Buber i Gustaw Landauer. Zadaniem ogniska było narodowe i religijne wychowanie dzieci i młodzieży z rodzin, których część żyła w bardzo ciężkich warunkach. Franz Kafka udzielał jej rad w tej jej nowej działalności: polecał i przesyłał z Pragi literaturę pedagogiczną dla niej samej i lekturę dla jej uczennic.

8 ■ Przez wszystkie lata swego życia fascynował Kafka kobiety - sam on powątpiewał o takim swoim oddziaływaniu, ale było ono niezaprzeczalne.

9 ■ Fałszywy jest pogląd tych, co mniemają, że Kafka żył w wieży z kości słoniowej, w świecie fantazji oderwanym od życia, i wyobrażają go sobie jako ascetę oddającego się wyłącznie spekulacjom religijnym. Był on kimś zupełnie innym.

¹¹ Przedśmiertne życzenie skreślone dla Broda na kartce papieru brzmiało: „Najdroższy Maksie, moja ostatnia prośba: wszystko, co znajduje się w mojej puściźnie (w szafie bibliotecznej, w bieliźniarce, w biurku, w domu i w biurze lub co gdzie indziej się zawieruszyło i zwróciło Twoją uwagę), a więc dzienniki, rękopisy, listy, obce i moje własne, rysunki i tak dalej — spal doszczętnie nie czytając, jak również wszystko, com pisał i rysował i jest u Ciebie lub u innych, do których zwrócisz się z prośbą w moim imieniu. Ci, którzy nie zechcą przekazać Ci listów, niech przynajmniej zobowiążą się, że je spalą“. Cyt. według posłowania Broda do: Franz Kafka: *Der Prozess*, Frankfurt a/M 1953, str. 316—317.

¹² Tamże, str. 321. Brod podaje, że znalazł w mieszkaniu Kafki okładki dziesięciu zeszytów *in quarto*, których zawartość była zniszczona, poza tym miał Kafka „według wiarygodnej relacji“ spalić wielką ilość notatników.

10 Gdyby aniołowie w niebie żartowali sobie, musiałyby się to dziać w języku Franza Kafki. Mowa ta to ogień, który jednak nie pozostawia sobie sadzy. Ma ona wzniosłość nieskończonej przestrzeni, a jednak drga wszystkimi drganiami żywego stworzenia.

11 Kafka: „Moja głowa bez mojej wiedzy porozumiała się z ptucami“.

Franz śledził prace ogniska bardzo uważnie. Wszystkie świadectwa i informacje o Felicji Bauer podkreślają jej dzielność i zmysł praktyczny, cechy, których Kafce, jak to sobie umówił, całkowicie brakowało, a które przez całe życie (niezmiernie, a często przesadnie) podziwiał u innych - więc także u Felicji, a później u Greta Broch, która odegrała ważną rolę w jego stosunku do Felicji. Felicja była, jak się wydaje, osobą pozytywnie nastawioną do życia i niezbyt skomplikowaną. Kafka określił ją raz jako „dziewczynę wesołą, zdrową, pewną siebie”. Lubiła ładnie się ubierać

i podróżować, ale była też gotowa wielu rzeczy się wyrzec, gdy trzeba było pomóc rodzinie. Jej smak w sprawach literatury, sztuki i urzędzenia mieszkania był zgodny z gustami ówczesnego mieszczaństwa. Dla prac literackich Kafki miała, widać to jasno, niewiele zrozumienia.

Felicja poznała Kafkę 13 sierpnia 1912 roku, w mieszkaniu Alfreda Broda, ojca Maxa. 12 kwietnia 1914 Kafka oświadcza się Felicji; 1 czerwca odbywają się oficjalne zaręczyny w domu Bauerów, niestety 12 lipca, po rozmowie w hotelu „Asański Dwór“ zaręczyny zostają zerwane.

W lipcu 1917 ponawia zaręczyny z Felicją, które ostatecznie zrywa w końcu grudnia 1917.

W marcu 1919 roku, piętnaście miesięcy po ostatecznym zerwaniu z Kafką, Felicja poślubiła zamożnego kupca. Z małżeństwa urodziło się dwoje dzieci - syn i córka.

W roku 1931 Felicja z rodziną przeniosła się do Szwajcarii, a w roku 1936 do Stanów Zjednoczonych.

Tam zmarła 15 października 1960 roku.

Max Brod

Urodził się 27 maja 1884 roku w Pradze, zmarł 20 grudnia 1968 roku w Tel Avivie, w Izraelu. Pisarz i eseista znany przede wszystkim jako przyjaciel Franza Kafki oraz wydawca większości jego dzieł. Studiował prawo na Uniwersytecie w Pradze, gdzie w roku 1902 zaprzyjaźnił się z Kafką. Później pracował jako urzędnik państwowy i krytyk dramatyczny. Był aktywnym syjonistą od roku 1912, w 1939

wyjechał do Palestyny uciekając przed inwazją nazistowską. Pracował w teatrze Habima w Tel Avivie jako konsultant literacki. Brod i Kafka byli prawdziwymi przyjaciółmi. Kafka tuż przed śmiercią polecił mu spalić niepublikowane rękopisy. Brod zignorował tę prośbę i opublikował wszystko w roku 1930. Jego własna twórczość literacka to wiele powieści fantastycznych, mistycznych, historycznych i erotycznych.

12 Doznawałem wrażenia, jak gdyby przyjaciel mój nagle zbudził się znów do życia i oto wszedł do pokoju. Znów słyszałem go mówiącego, czułem jego żywy i roziskrzony wzrok spoczywający na mnie, widziałem jego cichy, bolesny uśmiech, byłem poruszony i wzruszony jego mądrością.

13 Sława światowa Kafki nie przyczyniła się bynajmniej do tego, by Kafka był rozumiany. Powstaje wokół Kafki legenda, zacierająca prawdziwe rysy jego osobowości.

* 1-13 Wszystkie cytaty z książki Maxa Broda pt. „Kafka. Opowieść biograficzna“, Czytelnik, Warszawa 1982

reżyseria:
Tomasz Wysocki
scenografia:
Michał Urban
muzyka:
Abel Korzeniowski
choreografia:
Jacek Tomasik
konsultacje prestidigitatorskie:
Paweł Poniatowski
asystent reżysera:
Anna Wierzchowska-Woźniak
inspicjent:
Anna Witkowska

obsada:
Kafka - Piotr Pilitowski
Ojciec - Tadeusz P. Łomnicki
Matka - Barbara Krasieńska
Ottla - Dominika Figurska
Felice - Magdalena Nieć
Max Brod - Andrzej Deskur

dyrektor: Jerzy Fedorowicz
z-ca dyrektora d.s. admin.-tech.: Zenon Rogala
kierownik muzyczny: Krzysztof Sz wajgier
sekretarz literacki: Anna Wierzchowska-Woźniak
koordynacja pracy artystycznej: Sylwia Salwińska
specjalista d.s. promocji i reklamy: Ewa Zawalska
spec. d.s. public relations i reklamy: Joanna Laprus
kierownik techniczny: Zenon Maciak
oświetlenie: Robert Kania
akustyka: Krzysztof Kuligowski, Piotr Sobański
brygadier sceny: Roman Sorbjan
charakteryzacja: Krystyna Ryś
garderobiana: Dorota Kurowska
pracownia krawiecka damska: Maria Marcinkowska,
Danuta Szkarłat
kier. prac.i krawieckiej męskiej: Antoni Folfasiński
prace modelatorskie i malarskie: Witold Krawczyk,
Agnieszka Lizoń
prace stolarskie: Tomasz Istrati
prace tapicerskie: Stanisław Kasprzyk
prace ślusarskie: Edward Dyrda

redakcja programu: Anna Wierzchowska-Woźniak
kolaże: Barbara Krasieńska
projekt graficzny: Igor Yelpatov
naświetlanie: Logic
zdjęcia: Łukasz Woźniak

Scena Pod Ratuszem, Rynek Główny 1

Teatr Ludowy
Osiedle Teatralne 34
31-948 Kraków
e-mail: ludowy@teatry.art.pl
www.teatry.art.pl/ludowy

Sprzedaż biletów:
rezerwacja telefoniczna - Organizacja Widowni
czynna od poniedziałku do piątku
w godzinach: od 9.00 do 16.00
tel 644 27 66 tel/fax 643 71 01

Kasa Sceny Pod Ratuszem czynna codziennie
(z wyjątkiem poniedziałków)
od godz. 16.00 do 19.30
lub do rozpoczęcia spektaklu,
w niedziele i święta na dwie godziny
przed rozpoczęciem spektaklu.
tel. 421 50 16

Przyjaciel teatru:

Huta
Im. Tadeusza
Szczepanika S.A.
w Krakowie

Przyjaciel teatru:

IGEPA
P O L S K A

Mecenas teatru:

rafineria trzebinia

Szczególne
podziękowania
dla Instytutu
Goethego
w Krakowie

Patronat prasowy:

 gazeta
wybronna

za pomoc
w zebraniu
materiałów
o rodzinie
Franza Kafki.

Złota uliczka, Praga

od lewej:
Felice - Magdalena Nieć
Kafka - Piotr Pilitowski
Ojciec - Tadeusz P. Łomnicki
Matka - Barbara Krasieńska
Max Brod - Andrzej Deskur
Ottla - Dominika Figurska

Kraków, 7 kwietnia 2001r.